

формироваться рано и находятся в тесной связи. Именно дошкольный период самый важный период для развития мелкой моторики рук. Формирование мелкой моторики в целом влияет и на развитие артикуляции и связности устной речи, на формирование навыка письма, на развитие школьно-значимых функций и косвенным образом на общее интеллектуальное развитие ребёнка.

Список цитируемых источников

1. Светлова, И. В. Развитие мелкой моторики рук / И. В. Светлова. — М. : Эксмо-Пресс, 2001. — 72 с.
2. Комарова, А. Г. Строим из Лего. Моделирование логических отношений и объектов реального мира средствами конструирования Лего / А. Г. Комарова. — М., 2001.
3. Тихонова, А. И. Математика в играх с Лего-конструктором : метод. пособие / А. И. Тихонова, Н. А. Селиванова — СПб., 2003.

УДК 378

В. М. Шаўгенья

Установа адукацыі “Баранавіцкі дзяржаўны ўніверсітэт”, Баранавічы, Рэспубліка Беларусь

МЕТОДЫКА АЗНАЯМЛЕННЯ ДЗЯЦЕЙ З КНІЖНАЙ ГРАФІКАЙ БЕЛАРУСКІХ МАСТАКОЎ-ІЛЮСТРАТАРАЎ

Уводзіны. Псіхалагі, мастацтвазнаўцы, педагогі адзначаюць своеасаблівасць ўспрымання дзецьмі графічных вобразаў, дзеці выбіраюць яркія малюнкi, з узростам іх больш прыцягвае рэалізм у малюнку. Мастацкае (эстэтычнае) ўспрыманне характарызуецца эмацыйнай і інтэлектуальнай узрушанасцю [1].

Мастацкае ўспрыманне — гэта асэнсаванае ўспрыманне зместу. У першую чаргу мы бачым на графічнай рабоце прадмет, малюнак прасторы, вобраз, а не лініі, плямы, рыскі. Пры разглядзе ілюстрацыі дзеці эмацыйна ўспрымаюць вобраз, ім даступныя сродкі выразнасці графікі, гэта значыць, што яны могуць суадносіць каляровую пляму, лінію з характарыстыкай ладу. Ілюстрацыя з’яўляецца мастацкім сродкам, якое дапамагае больш поўна ўспрымаць літаратурны вобраз.

Успрыманне твораў графікі — стымул для развіцця дзіцячай творчасці, так як дзеці ў сваіх малюнках карыстаюцца тымі ж выразнымі сродкамі, што і мастакі-графікі [1].

Асноўная частка. Азнаямленне дашкольнікаў з творамі кніжнай графікі пачынаецца ў малодшым дашкольным узросце, пры гэтым прадуктыўна выкарыстоўваюць беларускія фальклорныя творы. Прыказкі і прымаўкі, як і іншыя жанры вуснай народнай творчасці, у мастацкіх вобразах зафіксавалі вопыт пражытага жыцця ва ўсёй яго разнастайнасці і супярэчлівасці. Ілюстрацыі да фальклорных твораў перадаюць наглядна сюжэт канкрэтнай часткі твора ці ўвесь сюжэт дробных фальклорных твораў: прыказак, прымавак, песенак [2].

У малодшым дашкольным узросце адбываецца толькі працэс гартання, адсутнічае запамінанне, дзеці не ўмеюць бачыць і заўважаць. Трэба іх вучыць разглядаць ілюстрацыі. Працэс азнаямлення з кніжнай графікай павінен быць спецыяльна арганізаваны. Асноўныя прыёмы працы: гутарка, пытанні, абыгрыванне, драматызацыі, выкарыстанне музычных кампанентаў [2].

Пры азнаямленні з кніжнай графікай беларускіх мастакоў-ілюстратараў дзяцей 3—4 гадоў можна за адзін раз разглядаць некалькі ілюстрацый, прадугледзець паўторны прагляд ілюстрацый. Па часу трэба арыентавацца на зацікаўленасць дзяцей. У працы з дзецьмі 3—4-гадовага ўзросту, неабходна, перш за ўсё, прыцягваць іх увагу да выявы. У якасці аднаго з прыёмаў, які спрыяе стварэнню зацікаўленасці ў малога над зместам карціны, выступае прапанова яму паставіць сябе на месца тых персанажаў, якія з’яўляюцца дзеючымі асобамі ў ілюстрацыі. Дзеці становяцца героямі цікавых для іх падзей і з захапленнем пачынаюць распавядаць пра саміх сябе [3].

Дзеці гэтай узроставай групы могуць убачыць характар герояў (добры, злы, хітры). Таму задаюцца пытанні не толькі на пазнаванне вобразу, але і вызначэнне характару герояў. Выхвальнік каментуе адказы дзяцей і падахвочвае іх уяўляць. Вучыць дзяцей заўважаць характар герояў праз колер, жэсты, позу, выраз твару, вачэй і г. д.

Дзяцей 5-га года жыцця знаёмяць са сродкамі мастацкай выразнасці ў творах кніжнай графікі (каляровае пляма, лінія, штрых, кампазіцыя), фарміруюць уяўленні аб сувязях паміж характарам мастацкага вобраза і выбранымі мастаком сродкамі выразнасці. Занятка па азнаямленню дзяцей з кніжнай графікай метаггодна працягнуць у практычнай дзейнасці, звязаць з графічнымі магчымасцямі дзяцей [3].

У старэйшым дашкольным узросце адбываецца фарміраванне ўменняў, накіраваных на ўспрыманне твораў з розным зместам, а не толькі тых, у якіх ёсць займальны сюжэт, намалёваныя якія-небудзь дзеянні.

Акрамя таго, сюжэтныя карціны дзеці цяпер ўспрымаюць па-іншаму, чым ў малодшым дашкольным узросце: пра многае яны могуць здагадвацца, многае ўяўляць. Дзяцей дадзенага ўзросту характарызуе дастатковы ўзровень развіцця любові да прыроды, яны праяўляюць зацікаўленасць у пейзажы, здольныя вызначыць, якая пара года была намалевана, што характарызуе восень і вясну, якімі фарбамі карыстаўся мастак для іх перадачы. Мэтазгодна ў практычнай дзейнасці педагога дашкольнай адукацыі паўторнае разгледжанне карцін: знаёмы твор спрыяе з'яўленню ажыўлёных выказванняў; адзначаюць тыя бакі і дэталі, якія не былі заўважаны ў першы раз. Гутарка з дзецьмі спрыяе больш глыбокаму разуменню падзей, якія намалеваны ў ілюстрацыі: дашкольнік не толькі распавядае пра тое, што намалевана, але і як намалевана. Гэтаму педагог навучае дзяцей пры дапамозе узораў апавяданняў [2].

У старэйшым узросце працягваем знаёміць дзяцей са сродкамі мастацкай выразнасці, звяртаць іх увагу на асаблівасці выяўленчых матэрыялаў, якімі працуюць мастакі-графікі, стыль мастака. Дзецям старэйшага дашкольнага ўзросту ўжо зразумелыя некаторыя выразныя сродкі, з дапамогай якіх мастак стварае вобразы ў кніжнай графіцы. Прыёмы, якія спрыяюць ўспрымання дзецьмі гэтых выразных сродкаў наступныя:

- чытанне мастацкіх твораў, адэкватных па змесце ілюстрацыях, якія дзеці разглядаюць;
- тлумачэнні, з дапамогай якіх выхавальца дашкольнай адукацыі вучыць разумець ўзаемаадносіны герояў, іх настрой, мову жэстаў, мімікі, рухаў;
- пытанні, накіраваныя на высвятленне ўзаемасувязі зместу і сродкаў выразнасці, якімі карыстаўся мастак (напрыклад, можна было б намалюваць гэтую ілюстрацыю іншымі кветкамі? А што б тады адбылося?);
- прыём ўваходжання ў ілюстрацыю;
- гульні-інсцэніроўкі, міні-паказу па сюжэце ілюстрацыі [3].

У старэйшым дашкольным узросце дзеці здольныя разумець змест ілюстрацый, усведамляць сродкі мастацкай выразнасці, разумець своеасаблівасць манеры мастака. Увесь гэты вопыт і веды праяўляюцца ў практычнай дзейнасці старэйшага дашкольніка.

Перад тым як уводзіць дзяцей у свет кніжнай графікі, варта распавесці пра творчасць аднаго з мастакоў графікаў, затым прадэманстраваць ілюстрацыі. Кожная новая кніга разглядаецца ўсебакова: вокладка, застаўкі, ілюстрацыі. Аднак увагу дзяцей засяроджваецца пераважна на ілюстрацыях.

Дашкольнае дзяцінства з'яўляецца спрыяльным этапам для зносін дзіцяці з выяўленчым мастацтвам, для развіцця ў яго здольнасцяў да выяўленчай дзейнасці і аналізу ілюстрацый. Разуменне дашкольнікам выяўленчага мастацтва, яго асобнае развіццё, у большай ступені знаходзіцца ў прамой залежнасці ад агульнага культурнага ўзроўню і майстэрства педагога [4].

Пры азнаямленні дзяцей з ілюстрацыяй, перш за ўсё, педагогу неабходна выхоўваць у дашкольнікаў цікавасць да твораў мастацтва, выклікаць асаблівую ўвагу да іх. Паступова адбываецца фарміраванне здольнасці эстэтычнага ўспрымання. У працэсе разгледжвання малюнкаў, дзіця можа цікавіцца, што на іх намалевана, пазнаваць знаёмыя прадметы і з'явы, знаёміцца з тымі, якіх раней не ведалі. У працэсе развіцця эстэтычнага ўспрымання ў дзяцей, мэтазгодна накіроўваць іх увагу не толькі на змест намалеванага, але і на форму выказвання вобразаў, на сродкі малюнка, якія забяспечваюць выразнасць вобраза [4].

Гутарку мэтазгодна пачынаць з аповеду самога педагога аб ілюстрацыі, пры гэтым неабходна рабіць акцэнт на тэхніку выканання ілюстрацыі канкрэтным мастаком. Далей пры дапамозе пытанняў ён прыцягвае і дзяцей у мэтах актыўнага выказвання сваіх уражанняў. Для іншых выпадкаў, калі ў дзяцей на рэшткавым узроўні развіта ўменне разгледжвання ілюстрацыі і выхавана цікавасць да яе, гутарку варта пачынаць з пытанняў да дзяцей. Правёўшы гутарку па ілюстрацыі, педагогу ў заключэнне варта выказаць уласную думку пра яе, якое павінна быць зразумела і цікава для дзіцяці, абагульняць яго выказванні [5].

Заключэнне. Педагагічнае кіраўніцтва, накіраванае на азнаямленне дзяцей не толькі са зместам, але і з мастацка-выразным сродкамі кніжнай графікі, значна павышае ўзровень мастацкага ўспрымання дзяцей фальклорнага твораў, спрыяе з'яўленню цікавасці і жадання разглядаць не толькі ілюстрацыі, але яшчэ і спрабаваць аналізаваць фальклорныя творы, дае магчымасць больш глыбока ўспрымаць іх [4]. Пры гэтым становіцца відавочным, што галоўная роля ў гэтым працэсе адводзіцца педагогам дашкольнай адукацыі як пасярэднікам, «правадырам» дзіцяці ў свет мастацтва, ад якіх залежыць далучэнне дзяцей дашкольнага ўзросту да агульначалавечых каштоўнасцей, што дапаможа навучыць эмацыяна і эстэтычна ўспрымаць навакольны свет, а, значыць, гарманізаваць з ім свае адносіны [5].

Спіс цытуемых крыніц

1. Дехтерев, Б. Иллюстрация — произведение художественное / Б. Дехтерев // Дет. лит. — 1969. — № 4. — С. 77—84.
2. Кудрявцева, Л. С. Художники детской книги / Л. С. Кудрявцева. — М. : Академия, 2008. — 208 с.
3. Смолина, Н. Детям об искусстве. В 2-х книгах / Н. Смолина, О. Синицына. — М., 2014.
4. Волюнкин, В. И. Художественно-эстетическое воспитание и развитие дошкольников : учеб. пособие / В. И. Волюнкин. — Ростов н/Д : Феникс, 2007. — 441 с.
5. Курочкина, Н. А. Детям о книжной графике / Н. А. Курочкина. — СПб. : Акцидент, 1997.